

Styre: Fakultetsstyret ved Det humanistiske fakultet

Dato: 02.03.2016

Styresak:

Arkivsaknr: 2016/2769-TRM

Møtedato: 15.03.2016

Stortingsmelding om humaniora - diskusjonssak

Dokumenter:

- Innspillinvitasjon; Stortingsmelding om humaniora (vedlegg 1)
- Innspillinvitasjon; Kvalitet i høyere utdanning (vedlegg 2)
- Nasjonalt fakultetsmøte 17. mars; Dagsorden (vedlegg 3)

Invitasjon til innspill fra Kunnskapsdepartementet

I desember 2015 annonserte Kunnskapsdepartementet at det vil legge fram en stortingsmelding om humanistisk forskning og utdanning i 2017. Oppstarten på arbeidet med meldingen ble markert med en innspillskonferanse 15. Januar. (www.regjeringen.no/humaniora).

I innspillinvitasjonen datert 12.02 utfordrer Kunnskapsministeren oss til å komme med innspill til en rekke spørsmål og områder (vedlegg 1):

Fagintern relevans

- Med vekt på originalitet og internasjonalt gjennomslag
- Er det behov for nasjonal/nordisk koordinering for å sikre tilstrekkelig kvalitet og kunnskapsberedskap?

Samfunnsrelevans

- Har humaniora tilstrekkelig og synlig nok samfunnsrelevans i dag?
- Hvordan kan forskning og kompetanse i humanistiske fag bidra til å møte store samfunnsutfordringer
- Hvordan kan det legges til rette for mer humanistisk FoU utenfor UH-sektoren?
- Hvilke muligheter og spørsmål følger av digitaliseringen i humanistiske fag
- Hvordan kan humaniora brukes mer offensivt i verdiskapning basert på kunst og kulturarv, reiseliv, mediebedrifter)

Arbeidslivsrelevans

- Hvordan kan humanistisk utdanning få økt kvalitet og relevans for arbeidslivet?
- Hvordan kan vi få bedre kontakt mellom humaniora og arbeidsliv ?
- Bør det være høyere inntakskrav og læringstrykk i utdanningen i humanistiske fag?

Skolen

- Kandidatenes utdanning må ha relevans for skolen og i lærerutdanningene
- Hvordan få til et godt samspill mellom lærerutdanningene og humanistisk forskning?
- Hvilken rolle har humaniora som innholdsleverandør til norsk skole?

I invitasjonsbrevet ber departementet om skriftlige innspill til arbeidet med meldingen i lys bl.a. av problemstillingene ovenfor. Departementet ber også generelt om at innspillene svarer på hvilke oppgaver humaniora bør ta på seg i fremtiden, og hva som bør være rammevilkårene for humanistisk forskning og utdanning i de kommende årene.

Det er tydelige politiske føringer i flere pågående nasjonale prosesser som vil ha innvirkning på hvordan vi utvikler fakultetet framover. Departementets invitasjon viser regjeringens mål – som også gjenspeiles i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, og i oppfølgingen av forslaget fra en ekspertgruppe om nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler (Finansiering for kvalitet, mangfold og samspill, rapport avgitt 7.1.2015). I innspillsbrevet viser Kunnskapsministeren også til at Regjeringen i 2017 skal legge fram en Stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning (brev av 18.02 om innspill til Stortingsmeldingen om kvalitet). Arbeidet med ”kvalitetsmeldingen” vil finne sted parallelt med arbeidet med ”humaniorameldingen” og behandles av UiB sentralt (vedlegg 2).

Fakultetsledelsen mener at en Stortingsmelding om humaniora er en god anledning til å fremvise og styrke fagenes relevans og kvaliteter. Kunnskapsministeren spør ikke om humanistiske fag er relevante, men ber om innspill til virkemidler som kan styrke kvaliteten og den videre utviklingen av disse fagene.

Pågående arbeid på fakultetet

I slutten av januar møtte universitetenes HF-dekaner gruppen fra departementet som arbeider med meldingen. Dagens situasjon med økt migrasjon, fagbredde, fagutvikling, nasjonalt og nordisk studiesamarbeid, fremmedspråkstrategi og lektorutdanning var blant temaene som ble diskutert.

I 2015 ble det satt ned tre arbeidsgrupper ved fakultetet som skulle utrede *Tematiske profilområder ved HF, HF som lærer- og lektorutdanningsinstitusjon* og *Kontakt med skolene*. I tillegg til fakultetets strategi er disse rapportene relevante for fakultetets innspill til humaniorameldingen. Fakultetets arbeid med humanioraevalueringen er også et viktig bakgrunnsmateriale for vårt innspill. Som en del av humanioraevalueringen spiller fagmiljøene inn en rekke impact-cases som bidrar til å vise humanioras brede samfunnsrelevans. Humanioras samfunnsrelevans er så grunnleggende at det er vanskelig å tenke seg et samfunn uten humaniora.

I en artikkel i Morgenbladet (05.02) skriver Gudmund Hernes:

“Humaniora er fagene som tar for seg det levde liv, eget og andres, før og nå – hva folk har tenkt, følt og skapt, og deres syn på hvordan liv bør leves. Humaniora er fagene som tolker det vi er helt for oss selv og det vi har felles med andre, det som gjør oss like og det som gjør oss forskjellige – og som gir oss redskapene til å gripe og sette ord på dette. De gir oss både utblikk og dybdesyn: beretningene om hvor vi kommer fra og er blitt til, om stadiene i personlig utvikling og om epoker i samfunnets historie.

[...]

Dette er humanioras store tema: Hvordan språk og historie, kriser og konflikter, vandringer og fortellinger endrer personer og grupper. I en global økonomi som omformes av en påtrengende teknologi, skapes nye multietniske samfunn der grenser satt for årtier og århundrer siden, må gås opp på nytt. Det gir mange ubehagelige valg og få skråsikre svar. Men kunnskapen om hva som binder og hva som kløver, om hva som forener og hva som splitter, har vi fra humaniora. Den trengs mer enn noen gang. Vi kan bare ikke la humanistene beholde den for seg selv.”

Dekanen sendte ut informasjon om Humaniorameldingen til instituttlederene tidlig i februar og meldingen og innspillet blir diskutert på dekanens ledermøter. 17. mars er Nasjonalt

fakultetsmøte for humaniora invitert av KD til innspillsmøte. Dagsorden med diskusjonspunkter ligger vedlagt (vedlegg 3).

Dekanatet planlegger å strukturere innspillet i tråd med de fire overskriftene, og i de enkelte delene innreflektere en beskrivelse av fakultetets styrker og utfordringer. Vi ønsker å legge vekt på at i en tid hvor en stadig større del av høyere utdanning utformes som profesjonsutdanninger, er HFs friere studieløp en kvalitet som bør fremmes. Det humanistiske fakultetetene ved UiB har en særlig stor bredde av fagdisipliner, og deler med Det humanistiske fakultet ved UiO mange av de samme utfordringene og den samme type ansvar når det gjelder finansiering og organisering av de såkalte småfagene. En finansieringsmodell som gir en mer differensiert uttelling for studiefagene ved HF vil være ett virkemiddel for å bevare et bredt og sterkt humanistisk forskningsmiljø og fagtilbud i Norge.

Til møtet har vi invitert professor Dag Elgesem, professor Eirik Vassenden og student og leder av HSU Birgit Mjeldheim om å gi innspill.

Vi viser til innspillbrevet fra Kunnskapsministeren og ber fakultetsstyret om synspunkt på hva de mener vi bør særlig fokusere på i vårt innspill til KD.

Fakultetsledelsen tar sikte på å ferdigstille innspillet i april i dialog med instituttledergruppen. Innspillet skal sendes på sirkulasjon til fakultetsstyrets medlemmer i april.

Forslag til vedtak:

Fakultetsstyret tar saken til orientering

Margareth Hagen
dekan

Trine Moe
fakultetsdirektør

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Deres ref

Vår ref

Dato

16/2145

12.02.2016

Invitasjon til å komme med innspill til arbeidet med en melding til Stortinget om humanistisk forskning og utdanning (humaniorameldingen)

Regjeringen ønsker å legge frem en melding for Stortinget om humanistisk forskning og utdanning i 2017. Der vil vi trekke opp viktige politiske rammer for humaniora de kommende årene. Arbeidet vil både bygge på allerede igangsatt utviklingsarbeid (se vedlagte oversikt) og ses i sammenheng med den kommende meldingen om kvalitet i høyere utdanning. Vi viser i den forbindelse til invitasjonen om innspill til meldingen om kvalitet, og ber om at innspillene til begge meldingene ses i sammenheng der det er aktuelt.

Vi startet arbeidet med meldingen med et innspillsmøte i Oslo 15. januar. (Et opptak av møtet kan sees her: www.regjeringen.no/humaniora/.) Vi har satt som premiss at vi er ferdige med den generelle diskusjonen om hva vi skal med humaniora. Det foreligger mange gode rapporter om humanioras betydning, om behovet for dannelse og om de humanistiske fagenes nytteverdi. Nå ønsker vi konkrete innspill til meldingsarbeidet. Vi ønsker at innspillene skal bidra til en åpen diskusjon om prioriteringene i humanistisk forskning og utdanning både hos dem som svarer på denne invitasjonen, og i offentligheten.

Kvalitet er fellesnevneren for regjeringens politikk innenfor høyere utdanning og forskning. Det er viktig at vi har en forsknings- og høyere utdanningspolitikk som fungerer godt også for humaniora, og som bidrar til at humaniora utvikler seg i riktig retning. I den kommende meldingen ønsker regjeringen å rette søkelyset mot kvaliteten ved å belyse humanioras:

- faginterne relevans (med vekt på originalitet og internasjonalt gjennomslag)

- samfunnsrelevans
- arbeidslivsrelevans
- bidrag til skole og lærerutdanning

Fagintern relevans

Vi vet at det gjøres mye god, og en del fremragende, humanistisk forskning i Norge. Samtidig har norske humanister til nå søkt mindre og lyktes dårligere enn vi kunne ønske på internasjonale konkurransearenaer. I forlengelse av strukturreformen i universitets- og høyskolesektoren må vi også ta opp om det er behov for nasjonal/nordisk koordinering av små fag for å sikre tilstrekkelig kvalitet og nødvendig kunnskapsberedskap.

Samfunnsrelevans

Er dagens humaniora tilstrekkelig samfunnsrelevant? Er humanioras samfunnsrelevans synlig nok? Regjeringens mål er at forskere og nyutdannede kandidater i humaniora skal bidra bedre til Norges innsats for å møte store samfunnsutfordringer knyttet til bl.a. migrasjon, mangfold, flerreligiøsitet, helse, velferd, skole, klima og miljø. Vi trenger språk- og kulturkunnskap i møtet med fremvoksende økonomier, og ny teknologi krever god etisk beredskap. Humaniora kan brukes mer offensivt i verdiskaping basert på kunst og kulturarv, reiseliv og opplevelsesnæring, og vi bør spørre om det er tilstrekkelig lagt til rette for humanistisk FoU utenfor UH-sektoren (f.eks. i instituttsektoren, tenketanker, mediebedrifter og forlag, kulturinstitusjoner e.l.). Muligheter som følger av digitaliseringen stiller humaniora overfor nye spørsmål knyttet til åpen publisering, deling av forskningsdata og tilgang til kunnskapskilder som arkiver, biblioteker, samlinger o.l.

Arbeidslivsrelevans

Hvordan kan humanistisk utdanning få økt kvalitet og relevans for arbeidslivet? På enkelte fagområder har det vært en god utvikling siden Kvalitetsreformen, men kontakten mellom humaniora og arbeidslivet er fortsatt ikke god nok. Vi har heller ingen humanistiske utdanningstilbud med tilsvarende inntakskrav, og kanskje heller ikke samme læringstrykk, som de mest krevende fagene på andre områder.

Skolen og lærerutdanningen

Både læreryrket og rollen som lærerutdanner må være en relevant karrierevei for gode humanister. De humanistiske fagene må sørge for at kandidatene de utdanner er relevante for skolen og i lærerutdanningene, slik at det innholdet som faller innenfor humanioras ansvarsområde i skolens fag, holder høy kvalitet. Lærerutdanningene og lærerutdanningsmiljøene må trekke tilstrekkelige veksler på humanistisk forskning og de humanistiske fagene i lærerutdanningene må være skolerelevante. Tradisjonelt har humaniora vært viktig for utvikling av læremidler og gjennom andre bidrag til skolens innhold. I hvilken grad har det moderne humaniora rollen som innholdsleverandør til norsk skole?

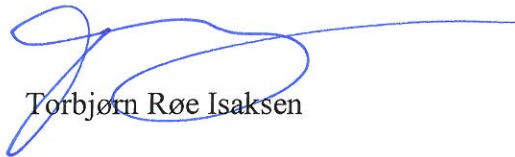
Vi ønsker poengterte, tydelige innspill om hvilke oppgaver humaniora bør ta på seg i tiden fremover, i lys av bl.a. ovenstående problemstillinger. Videre ønsker vi innspill til hva som

bør være rammevilkårene for humanistisk forskning og utdanning i de kommende årene. Er det behov for justeringer i nasjonale rammevilkår, lover, forskrifter? Hvilke virkemidler og hvilken praksis (lokalt, nasjonalt, nordisk, internasjonalt) fremmer, eller hemmer, kvaliteten i humanistisk forskning og utdanning?

Det vil lette vår oppfølging av innspillene hvis de så langt som mulig er strukturert omkring de fire overskriftene ovenfor.

Innspillene sendes på e-post til humaniorameldingen@kd.dep.no innen 20. mai 2016. Alle innspill vil bli publisert på www.regjeringen.no/humaniora. Dersom dere har spørsmål om invitasjonen eller arbeidet med meldingen, kan dere ta kontakt gjennom humaniorameldingen@kd.dep.no.

Med hilsen

Torbjørn Røe Isaksen

Nedenfor: vedlegg med informasjon om sentrale politiske dokumenter og pågående prosesser

Vedlegg: Sentrale politiske dokumenter og pågående prosesser

Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning

Regjeringen har lagt frem en langtidsplan for forskning og høyere utdanning som staker ut kursen for politikken frem til år 2024. Langtidsplanen skal etter planen oppdateres hvert fjerde år, men hovedprioriteringene ligger fast i hele tiårsperioden. Humaniorameldingen vil kunne gi verdifulle innspill til prioriteringene innenfor hovedprioriteringene. Langtidsplanen kan leses her: www.regjeringen.no/no/dokumenter/Meld-St-7-20142015/id2005541/

Strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU

EU satser offensivt på forskning og innovasjon. Norges deltakelse er nedfelt i regjeringens EU-strategi, som fastsetter ambisjonsnivået for den norske deltakelsen i det europeiske forskningsområdet (ERA) og Horisont 2020. EU-strategien kan leses her:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Nasjonale-strategien-for-forsknings--og-innovasjonssamarbeidet-med-EU-/id762473/>

Konsentrasjon for kvalitet – Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren

Regjeringen har lagt frem en melding om strukturendringer, der ressursene samles på færre, men sterkere institusjoner. Strukturendringene er en del av bakteppet for humaniorameldingen. Meldingen kan leses her: Meld. St. 18 (2014–2015)

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-2014-2015/id2402377/>

Lærerløftet. På lag for kunnskapsskolen

Regjeringenes mål med satsingen "Lærerløftet - på lag for kunnskapsskolen" er å skape en skole hvor elevene lærer mer. Skolen skal gi alle en god start i livet, bidra til sosial utjevning og sikre norsk arbeidsliv og velferd.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Larerloftet/id2001933/>

Høring - forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---forskrifter-om-rammeplan-for-femarige-grunnskolelærerutdanninger/id2468914/>

Høring - Ludvigsen-utvalgets innstilling om fremtidens skole

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---nou-2015-8-fremtidens-skole.-fornyelse-av-fag-og-kompetanser/id2422874/>

Stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning

Parallelt med arbeidet med humaniorameldingen, arbeider Kunnskapsdepartementet med en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning. Siste nytt om kvalitetsmeldingen kan leses her: www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/hoyere-utdanning/id1415/

Forskningsrådets evaluering av humaniora

Norges forskningsråd har igangsatt en evaluering av humanistisk forskning. Se

http://www.forskningsradet.no/no/Artikkel/Evaluering_av_humanistisk_forskning_i_Norge/1254011399850

Mottakere:

Abelia
Agderforskning
Akademikerne
Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek
Arbeidsforskningsinstituttet as (AFI)
Arbeidsgiverforeningen Spekter
Arkeologisk museum i Stavanger
Arkitektbedriftene i Norge
Arkitektenes fagforbund
Arkivverket
Aschehoug
Barneombudet
Bergen kommune, Seksjon for kunst og kultur
Bibliotekarforbundet
BIBSYS
Cappelen Damm
Chr. Michelsens Institutt (CMI)
Christian Michelsen Research AS (CMR)
CICERO Senter for klimaforskning
Cristin
De nasjonale forskningsetiske komiteer
Den Nationale Scene
Den norske kirke
Den norske opera og ballett
Den norske UNESCO-kommisjonen
Departementene
Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab
Det mosaiske trossamfund
Det Norske Nobelinstitutt
Det norske samlaget
Det Norske Teater
Det Norske Videnskaps-Akademi
Domstoadministrasjonen
Dreyers forlag
Elevorganisasjonen
Finansnæringens hovedorganisasjon
Folkeakademiet
Foreldreutvalget for grunnopplæringen
Forfatterforeningen
Forlaget Press
Forleggerforeningen

Forskerforbundet
Forskningsinstituttene fellesarena (FFA)
Forskningsinstitutter
Forskningsparkene
Forskningsstiftelsen Fafo
Forsvarets forskningsinstitutt
Forsvarets høgskole
Forsvarsmuseet
Frambu Senter for sjeldne funksjonshemninger
Fridtjof Nansens institutt (FNI)
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
Gyldendal
Helse Bergen HF
Helse Finnmark HF
Helse Fonna HF
Helse Førde HF
Helse Midt-Norge RHF
Helse Møre og Romsdal HF
Helse Nord RHF
Helse Nord-Trøndelag HF
Helse Stavanger HF
Helse Sør-Øst RHF
Helse Vest RHF
Hovedorganisasjonen Virke
Human-etisk forbund
Innovasjon Norge
Institutt for fredsforskning (PRIO)
Institutt for samfunnsforskning (ISF)
International Research Institute of Stavanger (IRIS Teknologi)
Juristforbundet
KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon
Kagge Forlag AS
Komité for kjønnsbalanse og mangfold i forskning
Kommunesektorens organisasjon - KS
Kripos
Kritikerlaget
Kulturrådet
Kunnskapssenter for utdanning
Landsorganisasjonen i Norge - LO
Likestillings- og diskrimineringsombudet
LO stat
Luftkrigsskolen
Lærernes Yrkesforbund
Musikernes fellesorganisasjon (MFO)
Møreforskning
Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

Nasjonalt folkehelseinstitutt
Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten
Nasjonalt senter for realfagsrekruttering
Nationaltheatret
Nettverk for private høyskoler
NHO Idrett
NHO Reiseliv
NHO Service
Nokut
Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning
Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Nordlandsforskning
Noregs Mållag
Norges forskningsråd
Norges museumsforbund
Norges Offisersforbund (NOF)
Norges røde kors
Norges universitetet
Norsk bibliotekforening
Norsk Designråd
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening
Norsk folkehjelp
Norsk Folkemuseum
Norsk institutt for bioøkonomi
Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR)
Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA)
Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)
Norsk institutt for skog og landskap
Norsk journalistlag
Norsk lektorlag
Norsk lokalhistorisk institutt
Norsk rikskringkasting
Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
Norsk senter for bygdeforskning (Bygdeforsk)
Norsk Skogmuseum
Norsk studentorganisasjon
Norsk Tjenestemannslag (NTL)
Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI)
NORUT Alta
NTNU Samfunnsforskning AS
Næringslivets Hovedorganisasjon - NHO
Oslo kommune, Kulturetaten
Parat
Pax Forlag AS

Politidirektoratet
Politiets sikkerhetstjeneste (PST)
Politihøgskolen
Riksantikvaren
Riksarkivet
Riksteateret
Sametinget
Samfunnsviterne
Senter for grunnforskning ved Det Norske Videnskaps-Akademi
Senter for internasjonalisering av høyere utdanning (SIU)
Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter
SINTEF
Sjøkrigsskolen
Skolelederforbundet
Språkrådet
Statens institutt for forbruksforskning
Statped
Statsautoriserte translatørers forening (STF)
Stavanger kommune, Kulturavdelingen
Stiftelsen Kirkeforskning
Stiklestad nasjonale kultursenter
Stipendiatororganisasjonene i Norge (SiN)
Store Norske Leksikon
Sysselemanden på Svalbard
Telemarksforskning Bø
Tolldirektoratet
Transportøkonomisk institutt (TØI)
Tromsø kommune, Kultur, idrett og fritid
Trondheim kommune, Kulturenheten
Uni Research AS
Uninett AS
Unio
Universiteter og høyskoler
Universitets- og høyskolerådet
Universitetsforlaget
Universitetssenteret på Kjeller (UNIK)
Universitetssenteret på Svalbard (UNIS)
Utdanningsforbundet
Utlendingsdirektoratet
Vestlandsforskning
VOX
Yrkesorganisasjonenes sentralforbund
Østlandsforskning

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

I følge liste

Deres ref	Vår ref	Dato
	16/1927-	18.02.2016

Invitasjon til å komme med innspill til stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning

Ett av regjeringens viktige prosjekter er arbeidet med å heve kvaliteten i høyere utdanning og forskning. Det er tvingende nødvendig. Ikke fordi tilstanden i norsk høyere utdanning er dårlig, men fordi vi må ruste oss for å møte en mer kompleks og omskiftelig verden. Selv om høyere utdanning i sin natur alltid har vært internasjonal, så ser vi en økende intensitet i både samarbeid og konkurranse internasjonalt. Vi står overfor en rekke samfunnsutfordringer som krever at vi blir enda dyktigere til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap. Klimautfordringene, bortfall av petroleumsinntekter, demografisk utvikling, migrasjon, teknologiutvikling og urbanisering, er noen eksempler. Dersom Norge skal lykkes med å møte disse utfordringene, er vi helt avhengige av universiteter og høyskoler som leverer den kunnskapen, kompetansen og de kandidatene vi trenger for å lykkes også i fremtiden.

Grunnlaget for politikken ligger i to sentrale dokumenter.

Høsten 2014 la regjeringen frem Meld. St. 7 (2014-2015) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015-2024*. Der er det satt tre overordnede mål for norsk høyere utdanning og forskning:

- 1) Styrke konkurransekraft og innovasjonsevne.
- 2) Løse store samfunnsutfordringer.
- 3) Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet.

Meld. St. 18 (2014-2015) *Konsentrasjon for kvalitet – Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren* peker på flere utfordringer ved norske universiteter og høyskoler, blant annet at for få studenter gjennomfører studiene, og at det er lave faglige ambisjoner og

stor variasjon i studiekvaliteten. Vi satte i gang en strukturreform i universitets- og høyskolesektoren for å legge bedre til rette for utdanning og forskning av høy kvalitet.

Som varslet skal Strukturmeldingen følges opp med en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning med tiltak og virkemidler for å heve utdanningskvaliteten. Kvalitetsmeldingen skal legges fram våren 2017. Ambisjonen er å stimulere til utvikling av en sterkere kvalitetskultur og tydeligere ledelse i norsk høyere utdanning. Institusjonene skal ha høye forventninger til studentene og studentene skal ha høye forventninger til studieopplegget. Engasjerte og deltakende studenter gir bedre læring. Vi må sikre bedre gjennomføring og mindre frafall, samt øke relevans og bedre samspill med arbeids- og samfunnsliv. Vi skal strekke oss lenger mot fremragende og fremtidsrettet høyere utdanning. Dette må vi gjøre gjennom internasjonalt samarbeid og rekruttering av de beste lærerkreftene.

Samtidig som vi skal ha ambisjoner om fremragende utdanningstilbud som vekker internasjonal anerkjennelse, så må institusjonene og studieprogrammene ta hensyn til at variasjonen i studentenes forkunnskaper, ambisjonsnivå, motivasjon og livssituasjon er økende. Likeledes er det betydelige forskjeller mellom ulike fag og ulike typer utdanning. Forståelsen av hva som kjennetegner utdanningstilbud av høy kvalitet må gjenspeile dette mangfoldet i studentpopulasjonen, uten at det skal tjene som unnskyldning for lave ambisjoner på studentenes vegne.

Departementet vil også vise til viktig kunnskapsgrunnlag som den årlige Tilstandsrapporten fra departementet¹, Studiebarometeret², Kandidatundersøkelsen³, evalueringen av kommersialisering av offentlig finansiert forskning⁴, Produktivitetskommisjonens rapporter⁵, samt den igangsatte evalueringen av kvalitet og kvalitetsarbeid i norsk høyere utdanning som først ferdigstilles i 2017⁶.

1. FAKTORER FOR UTDANNINGSKVALITET

Basert på den informasjonen og kunnskapen vi har i dag, har vi identifisert fem faktorer som må være en del av vår felles forståelse av kvalitet i høyere utdanning:

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/tilstandsrapporten-2015/id2409832/>

² <http://www.nokut.no/Om-Studiebarometeret>

³ <http://www.nifu.no/publications/1136017/>

⁴ <http://www.nifu.no/publications/1258280/>

⁵ <http://produktivitetskommisjonen.no>

⁶ <http://www.nifu.no/projects/kvalitet-i-hoyere-utdanning/>

1. Vi må ha høye ambisjoner på studentenes vegne.

Den første forutsetningen for høy kvalitet i høyere utdanning er at studentene møtes med høye forventninger og ambisjoner. Vi skal ha ambisjoner om internasjonalt fremragende utdanning. Studentutveksling bør bli mer omfattende enn i dag. Studentene må engasjeres og motiveres til å benytte tilstrekkelig med tid på studierelaterte aktiviteter. Her er det for stor variasjon i dag, jf. funnene i Studiebarometeret. Det er dessverre mange eksempler på studier der studentene, målt gjennom karakterene som gis, tilsynelatende lykkes selv om de legger ned begrenset innsats. Studentene har selv ansvar for å investere tilstrekkelig tid i sine studier, men det er institusjonenes ansvar å sørge for at forventet læringsutbytte og praksis for karaktergivning gjenspeiler et adekvat faglig ambisjonsnivå.⁷

2. Vi må tilby aktiviserende og varierte læringsformer.

Forskning viser at aktiviserende og varierte læringsformer engasjerer studentene. Det handler for eksempel om å gi gode tilbakemeldinger, legge til rette for FoU-basert utdanning eller om å bruke de mulighetene teknologiske nyvinninger gir til å fornye undervisningen. Det handler også om å gi innsikt i innovasjon og hvordan kunnskap fra ulike fag må virke sammen for å løse problemer i praksis.

3. Vi må skape en kvalitetskultur og en tydelig utdanningsledelse.

Studentene må sosialiseres inn i en kultur som kontinuerlig arbeider for å forbedre kvaliteten. I en slik kultur må fagmiljøene ta et felles ansvar for å utvikle og gjennomføre studieopplegget. Særlig er det viktig med godt oppbygde studieprogram med en indre sammenheng som kan sikre god progresjon.

Det er et ledelsesansvar å skape en kultur der kvalitet gjennomsyrrer all virksomhet. Et kontinuerlig kvalitetsarbeid må forankres i de overordnede strategiene og få reelle konsekvenser for prioritering av ressurser og beslutninger som hver for seg og sammen påvirker studienes langsiktige faglige profil og renommé. Særlig kommer ledelsesansvaret til syne gjennom arbeid for å avdekke og håndtere tilfeller av sviktende kvalitet. Personalets faglige og pedagogiske kompetanse og bruk av personalets ressurser er en viktig faktor for kvalitet. Det er også et lederansvar å bidra til å heve statusen til undervisningen. Det skal være like prestisjegivende å drive utdanning som å drive forskning.

4. Vi må integrere studentene i det akademiske fellesskapet.

Faglig og sosialt integrerte studenter gjennomfører i større grad et påbegynt studium. Lovens krav om at universiteter og høyskoler skal utbre forståelse for vitenskapelige og

⁷ Norge har sluttet seg til ECTS, hvor 60 studiepoeng skal tilsvare 1500 – 1800 timers forventet studium.
http://ec.europa.eu/education/ects/users-guide/docs/ects-users-guide_en.pdf

kunstneriske metoder og resultater, fordrer at studentene gis innsikt i praksiser som kjennetegner vitenskapelige ansattes virke. Et gjennomgående kjennetegn ved en del universiteter internasjonalt som er kjent for fremragende kvalitet er at studentene ses som en ressurs, også i forskningen. De trekkes inn på laboratoriet eller i feltarbeid og bidrar i reelle forskningsprosjekter. Studentaktiv forskning har vært diskutert, og i noen tilfeller gjennomført, i Norge i lang tid. Det er fortsatt for lite utbredt.

5. Vi må sikre samspill med arbeidslivet.

All høyere utdanning er også yrkesutdanning. Kandidatene må ha med seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som er relevante for arbeidslivets behov og som kan tilføre nye ideer. Utdanningen deres må ha en god kobling til praksisfeltet. Studentene må utvikle de ferdighetene vi ofte tenker på som kjennetegn ved høyskolers og universiteters dannelsesoppdrag: Evne til kritisk tenkning, til kreativ problemløsning, innovasjon, samarbeid og kommunikasjon over grenser, faglige så vel som kulturelle og geografiske, og til etisk refleksjon. Ikke i stedet for solid fagkunnskap, men i samspill med solid fagkunnskap.

2. BESTILLING TIL INSTITUSJONENE

Nedenfor er det formulert en rekke spørsmål knyttet til hvordan vi kan styrke høyere utdanning og gi våre studenter et høyere læringsutbytte. Spørsmålene er dels rettet til institusjonens eget arbeid og dels ber vi om synspunkter på departementets styring for kvalitet og behovet for nasjonale tiltak.

Jeg ber styrene ved institusjonene om å ta utgangspunkt i sin egen strategiske profil, slik den ble formulert i svar til mitt brev av 26. mai 2014 om Strukturreformen, eventuelt oppdatert med senere vedtak i styret.

1. Hva ser dere som de viktigste utfordringene i styrets arbeid for å fremme høyere kvalitet i utdanningen? I teksten over har jeg trukket frem fem faktorer jeg mener er avgjørende for god utdanningskvalitet. Er dere enige i at dette er sentrale faktorer, og hvorfor/hvorfor ikke? Er det noe vesentlig dere mener mangler i listen?
2. Hvordan følger styret opp at fagmiljøene har høye ambisjoner på studentenes vegne, jf. også mangfoldet i studentpopulasjonen? Hvordan følges studieprogrammer og fagområder med dårlige resultater opp fra styrets og ledelsens side?
3. Hva er det viktigste deres institusjon kan gjøre på egenhånd og i samarbeid med andre, for å styrke utdanningen? Hvordan kan dere fremme kvalitet gjennom tettere allianser med utenlandske miljøer og integrere utdanning bedre i det internasjonale samarbeidet?

4. Hva er deres viktigste strategiske grep for å sikre god relevans og en fremtidsrettet høyere utdanning som forbereder studentene på et arbeidsliv i kontinuerlig omstilling?
5. Hva er deres viktigste tiltak for å øke gjennomføring og redusere frafallet i høyere utdanning, tatt i betraktning en stadig mer sammensatt studentgruppe?
6. Hvilke tiltak bruker institusjonen for å styrke undervisningskompetansen til deres ansatte? Hvordan kan utdanning vektlegges tydeligere ved rekruttering og i meritteringen av fagpersonalet?
7. Jeg ber om eksempler på utdanningstilbud eller utdanningsopplegg med særlig god kvalitet eller gode resultater (faglig innhold, organisering, tverrfaglighet, innovasjon evaluering/vurdering etc.), med en kort begrunnelse for hvorfor nettopp dette er et godt eksempel. Jeg setter også pris på eksempler på studietilbud hvor det ble avdekket sviktende kvalitet, men hvor man har lyktes med å løfte kvaliteten.

8. Hva mener dere er de viktigste utfordringene nasjonalt for å løfte kvaliteten i norsk høyere utdanning?
9. Har dere synspunkter på hvordan departementets styring og virkemidler kan utvikles for å stimulere til kvalitet?
10. Ser dere behov for justeringer i nasjonale rammevilkår, lover eller forskrifter for å legge bedre til rette for kvalitetsutvikling i høyere utdanning, og i så fall hvilke?

Vi ber om kortfattede svare på alle spørsmålene, og utdypninger der det er særlig relevant for dere. Jeg ber om at innspillene ikke overskrider 20 sider.

Jeg ber om at dere legger til grunn at eventuelle endringer skal kunne gjennomføres innenfor uendrede økonomiske rammer, med unntak av økt finansiering som kommer som automatisk konsekvens av bedre gjennomføring.

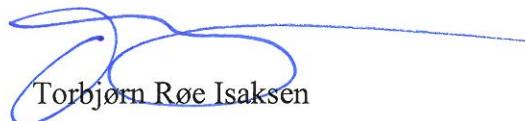
3. AVSLUTNING

Jeg ønsker å skape arenaer for diskusjon, inspirasjon og deling av gode løsninger i arbeidet med denne meldingen. Deres vurderinger og innspill vil være en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for regjeringens arbeid med meldingen og den videre dialogen om kvalitet i høyere utdanning. Arbeidet med meldingen vil ses i sammenheng med bl.a. stortingsmeldingen om humaniora. Vi viser i den forbindelse til invitasjonen om innspill til humaniorameldingen, og ber om at innspillene til begge meldingene ses i sammenheng der det er aktuelt.

Jeg ber om at innspillene sendes elektronisk ved bruk av den digitale løsningen for høringsuttalelser på www.regjeringen.no/kvalitet. Alternativt kan innspillene sendes til Kunnskapsdepartementets postmottak (postmottak@kd.dep.no). Innspillene er offentlige etter offentlighetsloven og blir publisert på regjeringen.no.

Frist for å sende inn innspill er 1. juli 2016.

Med hilsen

Torbjørn Røe Isaksen

Møte med nasjonalt fakultetsmøte for humaniora 17. mars 2016

Dagsorden med spørsmål til diskusjon

Overordnet

- Med utgangspunkt i det kunnskapsministeren har sagt så langt om meldingen: Hva ønsker dere at meldingen skal gi dere drahjelp til?
- Er det behov for justeringer i nasjonale rammevilkår, slik som lover, forskrifter, politiske signaler til universiteter og høyskoler, Forskningsrådet eller annet?

Fagintern relevans (originalitet og internasjonalt gjennomslag)

- Hvordan identifiserer og stimulerer dere unge talenter (på bachelor, master, ph.d.)?
- Hvordan bruker dere postdok-avtaler og eventuelt innstegsstillinger for å kvalifisere talentene til å lykkes internasjonalt og for å rekruttere godt utenfra?
- Hvordan jobber dere for å løfte de etablerte, som allerede er gode, ytterligere?
- På hvilke måter er eventuelt talentutvikling i humaniora forskjellig fra talentutvikling på andre fagområder?
- Hvordan vektet/vurderes undervisningsbehov og forskningsstyrke når stillingsplaner legges?
- Hva trengs for å komme videre i arbeidet med nasjonal/nordisk koordinering av små fag?

Samfunnsrelevans

- Hvordan arbeider dere for å møte forskjellige typer samfunnsutfordringer (f.eks. utfordringer knyttet til nye teknologier, robotisering, delingsøkonomi)?
- Hvordan kan humaniora bli mer problemløsende og komme bort fra en forestilling om at problemløsning står i veien for akademisk kvalitet?
- Hvordan ville en drømmeprogramplan i Forskningsrådet se ut, og hvordan kunne den blitt til? (Vi tenker da ikke på forskningsprogrammer rettet mot humaniora, men på programplaner for store programmer rettet mot samfunnsutfordringer der humaniora har mye å bidra med og bør melde seg på.)
- Hvordan ser dere på muligheter og utfordringer knyttet til åpen publisering, deling av forskningsdata og forskertilgang til data som kan ha andre primærformål (arkiver, registre osv.)?

Arbeidslivsrelevans

- Hvordan ser dere på rekruttering til studieprogrammene fremover på et tidspunkt der stadig flere studenter søker seg til lærerutdanninger, sykepleierutdanninger og annet som gir ganske sikre jobbmuligheter?
- Hvor sterkt vektlegger dere i utdanningene å trene opp kritisk sans, refleksjonsevne osv., dvs. ferdighetene studentene skal ha med seg uavhengig av fagspesifikt innhold? Hvordan trener dere opp disse ferdighetene, hvordan bevisstgjør dere studentene om dem og hvordan bistår dere studentene med å kommunisere dem til potensielle arbeidsgivere?
- Hvilken kontakt finnes mellom humanistiske studiesteder (særlig på programnivå) og aktuelle arbeidsgivere for kandidatene (bruk av praksisplasser o.l.)?
- Hvordan arbeider dere med kvalitetsutvikling i hvert enkelt humanistisk studieprogram?

Humanioras bidrag til lærerutdanning og skole

- Muligheter og utfordringer knyttet til et fruktbart samspill mellom profesjon og disiplin i lektor- og lærerutdanning: Hva trengs for å stimulere til høy kvalitet i humaniora i lærerutdanning og skole?